

กฎหมายเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ

นายวินิจฉัย เจริญศักดิ์ทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2539

ISBN 974-633-465-4

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

116994863

LAW CONCERNING FREEDOM OF PEACEFUL ASSEMBLY

Mr. Winit Charoenchaiyong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School

Chulalongkorn University

1996

ISBN 974-633-465-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์ กฎหมายเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ
โดย นายวิจิตร เจริญชัยตง
ภาควิชา นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทวัฒน์ บรรมานันท์

นิติศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

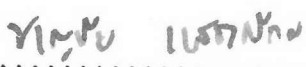

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สันติ อังสุวรรณ)

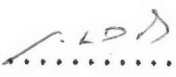
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ วิฑิต มั่นตาภรณ์)

.... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทวัฒน์ บรรมานันท์)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. ขวรงค์ดี อูวรรณไธ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. ชานชัย แสงวงศ์ศักดิ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ กุลพล พลวัน)

วินิจ เจริญชัยยง : กฎหมายเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ (LAW CONCERNING FREEDOM OF PEACEFUL ASSEMBLY) อ.ที่ปรึกษา : พศ.ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์. 294 หน้า. ISBN 974-633-465-4

เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นเสรีภาพสำคัญประการหนึ่งของประชาชนในการแสดงออกที่จะมาชุมนุมรวมกลุ่มกันเพื่อพูดจาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน หรือเพื่อใช้สิทธิเรียกร้องบางสิ่งบางอย่าง

ดังนั้น การชุมนุมโดยสงบดังกล่าวจะต้องดำเนินการโดยไม่ก่อให้เกิดความวุ่นวายในบ้านเมือง การชุมนุมโดยสงบในประเทศไทยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ การชุมนุมในขณะที่บ้านเมืองอยู่ในภาวะปกติ และการชุมนุมในขณะที่บ้านเมืองอยู่ในภาวะไม่ปกติ เช่น มีการปฏิวัติ รัฐประหาร เป็นต้น แม้ว่าในรัฐธรรมนูญไทยจะบัญญัติรับรองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบเอาไว้ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแล้วก็จะมีกฎหมายที่ออกมาก่อให้เกิดผลกระทบต่อเสรีภาพในการชุมนุมในภาวะปกติ และสำหรับการชุมนุมโดยสงบในขณะที่บ้านเมืองอยู่ในภาวะไม่ปกตินั้นแทบจะไม่สามารถทำได้

จากการศึกษาพบว่า ในหลาย ๆ ประเทศมีกฎหมายกลางที่วางหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะและการเดินขบวนเอาไว้โดยเฉพาะ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า หากมีการบัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าวขึ้นใช้บังคับในประเทศไทยก็จะเป็นการสร้างกติกาขึ้นมาเพื่อรองรับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของประชาชน ซึ่งเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย

ภาควิชา .....นิติศาสตร์.....
สาขาวิชา .....นิติศาสตร์.....
ปีการศึกษา .....2538.....

ลายมือชื่อนิติศ ..... วินิจ เจริญชัยยง .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... นันทวัฒน์ บรมานันท์ .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

C570987 MAJOR LAW
KEY WORD: FREEDOM/ASSEMBLY/FREEDOM OF PEACEFUL ASSEMBLY

WINIT CHAROENCHAIYONG : LAW CONCERNING FREEDOM OF PEACEFUL ASSEMBLY.

THESIS ADVISOR : ASST.PROF.NANTAWAT BORAMANAND, Ph.D. 294 pp.

ISBN 974-633-465-4

Freedom of Peaceful Assembly is the important basis principle in the democratic system because it is a very important freedom of the public to express in a peaceful assembly for the exchange of idea or for exercising the right to make certain demand.

Therefore, said peaceful assembly must be carried out which will not cause disorder in the country. Peaceful assembly in Thailand can be divided into 2 categories ; peaceful assembly under normal condition and peaceful assembly under abnormal condition, such as there is a revolution, coup d'etat. Even though the Thai Constitution may prescribe acknowledgment of peaceful assembly, but in practice there will be other law enact which effect the peaceful assembly under normal condition. The peaceful assembly while the country is not under normal condition, it cannot be carried out.

From the study it is found that in many countries there is a law laying down the criteria and condition concerning public assembly and demonstration. The writer is of the opinion that is similar law is prescribed for enforcement in Thailand it would create a rule for peaceful assembly of the public, which is the basic criteria in the democratic system of Thailand.

ภาควิชา.....นิติศาสตร์
สาขาวิชา.....นิติศาสตร์
ปีการศึกษา.....2538

ลายมือชื่อนิติสิต.....วินิต ชารoenchaiyong
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....นันทawat Boramanand
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทวัฒน์
บรมานันท์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้ความกรุณาช่วยเหลือในการให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดจน
แนวทาง และความเหมาะสมของเนื้อหาวิทยานิพนธ์ ซึ่งผู้เขียนขอโน้มกราบขอบพระคุณไว้
อย่างสูง ณ โอกาสนี้

และผู้เขียนขอโน้มกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อ ท่านศาสตราจารย์ วิฑิต มันทาลวัฒน์
ในฐานะประธานกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอโน้มกราบขอบพระคุณต่อ ท่าน
ศาสตราจารย์ ดร. บวรศักดิ์ อวรรณโณ ท่านอาจารย์ ดร. ชาญชัย แสงศักดิ์ ท่านอาจารย์
กุลพล พลวัน ในฐานะกรรมการฯ ที่ได้ให้ความกรุณาต่อผู้เขียนอย่างยิ่ง ในการให้ข้อคิดเห็น
เพิ่มเติมข้อมูลต่าง ๆ ในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบคุณต่อ คุณธรรมนิตย์ สุ่มันตกุล อาจารย์เกรียงไกร
เจริญธนาวัฒน์ คุณจอมขวัญ นิธิอุทัย ที่ได้ให้ข้อมูลและช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลและ
แปลเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบคุณต่อคุณพรพรรณ เมืองประสิทธิ์
ที่ได้ช่วยเหลือจัดพิมพ์รูปเล่มวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด และขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุกท่าน เจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุกท่าน บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ทุกท่านที่
ไม่สามารถกล่าวชื่อนามได้หมดในที่นี้ และขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ ทุกคน ที่เป็นกำลังใจในการ
เขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ได้สนับสนุนให้กำลังใจ
กำลังทรัพย์ ในการศึกษาโดยตลอด หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีประโยชน์อยู่บ้างผู้เขียนขอมอบ
เป็นกตเวทิตาคุณ แต่ บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ และสถาบันการศึกษาที่ได้อบรมให้ความรู้
แก่ผู้เขียน แต่ถ้าหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความบกพร่องไม่สมบูรณ์ประการใด ผู้เขียนขอโน้มรับ
ความบกพร่องไว้แต่ผู้เดียว

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก.
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข.
กิตติกรรมประกาศ.....	ค.
บทที่ 1 ความเบื้องต้น.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 สมมติฐาน.....	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	4
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	4
บทที่ 2 วรรณกรรมเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ.....	6
2.1 ความเบื้องต้น.....	6
2.1.1 ความหมายของคำว่า "สิทธิ" "เสรีภาพ" "เสรีภาพในการชุมนุม".....	6
2.1.2 เสรีภาพอื่นที่เป็นพื้นฐานของเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ.....	10
2.1.3 ประเภทของเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ.....	11
ก. การชุมนุมอยู่กับที่ (assembly).....	11
ข. การเดินขบวน (demonstration).....	12

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.2 แนวคิดตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ.....	14
2.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิมนุษยชนกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ.....	14
2.2.2 การบัญญัติรับรองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ.....	15
ก. สหประชาชาติ (UNITED NATIONS).....	15
ข. หลักกฎหมายระหว่างประเทศของภูมิภาคต่าง ๆ.....	19
2.2.3 ลักษณะและวิธีการในการคุ้มครองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ.....	23
2.2.4 ข้อจำกัดของเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ.....	27
2.3 แนวคิดตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ.....	28
2.3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองระบอบประชาธิปไตยกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ.....	29
2.3.2 เสรีภาพอื่นที่เป็นพื้นฐานของเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ.....	30
2.3.3 ลักษณะและวิธีการของเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ.....	31
2.3.4 ข้อจำกัดของเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ.....	31

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

	2.4 บทสรุปวิวัฒนาการเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ.....	33
บทที่ 3	เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในต่างประเทศ.....	34
	ความเบื้องต้น.....	34
	3.1 ประเทศฝรั่งเศส.....	35
	3.1.1 ความเป็นมาของเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในฝรั่งเศส.....	35
	ก. เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในภาวะปกติในฝรั่งเศส.....	37
	ข. เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในภาวะไม่ปกติในฝรั่งเศส....	39
	3.1.2 การบัญญัติรับรองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของฝรั่งเศส ในภาวะปกติ.....	40
	ก. บุคคลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ของฝรั่งเศสในภาวะปกติ.....	41
	ข. ลักษณะและวิธีการในการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ของฝรั่งเศสในภาวะปกติ.....	43
	ค. ข้อจำกัดและบทลงโทษเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุม โดยสงบของฝรั่งเศสในภาวะปกติ.....	44
	3.1.3 การจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของฝรั่งเศสใน ภาวะไม่ปกติ.....	44
	3.2 ประเทศอังกฤษ.....	49
	3.2.1 ความเป็นมาของเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในอังกฤษ.....	49
	ก. เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในภาวะปกติในอังกฤษ.....	53
	ข. เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในภาวะไม่ปกติในอังกฤษ.....	54

3.2.2 การบัญญัติรับรองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของอังกฤษ ในภาวะปกติ.....	55
ก. บุคคลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ของอังกฤษในภาวะปกติ.....	56
ข. ลักษณะและวิธีการในการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของ อังกฤษในภาวะปกติ.....	57
ค. ข้อจำกัดและบทลงโทษของเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุม โดยสงบของอังกฤษในภาวะปกติ.....	58
3.2.3 การจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของอังกฤษในภาวะ ไม่ปกติ.....	59
3.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	61
3.3.1 ความเป็นมาของเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในสหรัฐอเมริกา..	61
ก. เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในภาวะปกติในสหรัฐอเมริกา..	63
ข. เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในภาวะไม่ปกติในสหรัฐอเมริกา	65
3.3.2 การบัญญัติรับรองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของสหรัฐอเมริกา ในภาวะปกติ.....	67
ก. บุคคลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ของสหรัฐอเมริกาในภาวะปกติ.....	67
ข. ลักษณะและวิธีการในการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ของสหรัฐอเมริกาในภาวะปกติ.....	68
ค. ข้อจำกัดและบทลงโทษเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุม โดยสงบของสหรัฐอเมริกาในภาวะปกติ.....	68

3.3.3 การจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของสหรัฐอเมริกาใน ภาวะไม่ปกติ.....	70
3.4 ประเทศเกาหลีใต้.....	72
3.4.1 ความเป็นมาของเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในเกาหลีใต้.....	72
ก. เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในภาวะปกติในเกาหลีใต้.....	74
ข. เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในภาวะไม่ปกติในเกาหลีใต้... ..	77
3.4.2 การบัญญัติรับรองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของเกาหลีใต้ ในภาวะปกติ.....	78
ก. บุคคลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ของเกาหลีใต้ในภาวะปกติ.....	80
ข. ลักษณะและวิธีการในการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ของเกาหลีใต้ในภาวะปกติ.....	81
ค. ข้อจำกัดและบทลงโทษเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ของเกาหลีใต้ในภาวะปกติ.....	82
3.4.3 การจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของเกาหลีใต้ ในภาวะไม่ปกติ.....	83
3.5 ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน.....	86
3.5.1 ความเป็นมาของเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในประเทศจีน.....	86
ก. เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในภาวะปกติในประเทศจีน.....	87
ข. เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในภาวะไม่ปกติในประเทศจีน..	89

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.5.2	การบัญญัติรับรองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของประชาชน ในภาวะปกติ.....	92
ก.	บุคคลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ของประชาชนในภาวะปกติ.....	94
ข.	ลักษณะและวิธีการในการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ของประชาชนในภาวะปกติ.....	95
ค.	ข้อจำกัดและบทลงโทษเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุม โดยสงบของประชาชนในภาวะปกติ.....	96
3.5.3	การจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของประชาชน ในภาวะไม่ปกติ.....	98
3.6	บทสรุปเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของต่างประเทศ.....	100
บทที่ 4	เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในภาวะปกติในประเทศไทย.....	103
4.1	ความเบื้องต้น.....	103
4.2	ความเป็นมาของเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในภาวะปกติใน ประเทศไทย.....	104
4.3	การบัญญัติรับรองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในภาวะปกติของ ประเทศไทย.....	124
ก.	บุคคลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ในภาวะปกติของประเทศไทย.....	126

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ข.	ลักษณะและวิธีการในการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบใน ในภาวะปกติของประเทศไทย.....	130
ค.	ข้อจำกัดและบทกฎหมายที่เกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ในภาวะปกติของประเทศไทย.....	131
4.4	ปัญหาเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในภาวะปกติของ ประเทศไทย.....	140
4.5	บทสรุปเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในภาวะปกติในประเทศไทย.....	146
บทที่ 5	เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในภาวะไม่ปกติในประเทศไทย.....	147
5.1	ความเบื้องต้น.....	147
5.2	ความเป็นมาของเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในภาวะไม่ปกติใน ประเทศไทย.....	147
5.3	บทบัญญัติที่ลิดรอนเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในภาวะไม่ปกติของ ประเทศไทย.....	167
ก.	บุคคลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวกับการลิดรอนเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ในภาวะไม่ปกติของประเทศไทย.....	172
ข.	ลักษณะและวิธีการในการลิดรอนเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบใน ในภาวะไม่ปกติของประเทศไทย.....	174
ค.	บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการลิดรอนเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ในภาวะไม่ปกติของประเทศไทย.....	175

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

5.4	ปัญหาเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในภาวะไม่ปกติของประเทศไทย.....	183
5.5	บทสรุปเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในภาวะไม่ปกติในประเทศไทย.....	188
บทที่ 6	รูปแบบที่เหมาะสมของเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของประเทศไทย.....	189
6.1	กฎหมายเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบที่ประเทศไทยควรมีการบัญญัติขึ้นใหม่.....	169
6.2	กฎหมายเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบที่ประเทศไทยควรมีการแก้ไขปรับปรุง.....	208
บทที่ 7	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	211
	รายการอ้างอิง.....	216
	ภาคผนวก.....	230
	- ภาคผนวกที่ 1.....	231
	- ตารางที่ 1.....	234
	- ภาคผนวกที่ 2.....	242
	- ภาคผนวกที่ 3.....	286
	ประวัติผู้เขียน.....	294